

Πομπική Οδός (12)

Η Πομπική Οδός αποτελούσε τη συνέχεια της Ιεράς Οδού εντός του Ιερού και οδηγούσε από τα Μικρά Προπύλαια στο Τελεστήριο. Στους ρωμαϊκούς χρόνους ο δρόμος αυτός επιστρώθηκε με μαρμάρινες πλάκες. Δεξιά και αριστερά της οδού υπήρχαν βάθρα που έφεραν αγάλματα και άλλα αφιερώματα, καθώς και μια βαθμιδωτή εξέδρα λαξευμένη στον βράχο, από όπου οι πιστοί παρακολουθούσαν κάποια από τα «δρώμενα» των Ελευσινίων Μυστηρίων.

Τελεστήριο (13)

Στην απόληξη της Πομπικής Οδού βρίσκεται το Τελεστήριο, όπου γίνονταν οι λατρευτικές τελετές. Τα αρχαιότερα λείψανα χρονολογούνται στη Μυκηναϊκή εποχή και ανήκουν σε ορθογώνιο μεγαρόσχημο οικοδόμημα. Στην ίδια θέση, στο β' μισό του 6ου αι. π.Χ., κατασκευάζεται μία σχεδόν τετράγωνη αίθουσα με τρεις εισόδους και βαθμιδωτές εξόδους. Στους κλασικούς χρόνους αυξάνεται το μέγεθός της, που υπολογίζεται ότι χωρούσε 5.000 όρθιους θεατές. Στο κέντρο περίπου υπήρχε το «Ανάκτορο» και ο θρόνος του Ιεροφάντη. Στα τέλη του 4ου αι. π.Χ., προστέθηκε στην ανατολική πρόσοψη μία στοά δωρικού ρυθμού με μαρμάρινους κίονες (Φιλώνειος Στοά).

Ναός της Φαυστίνας (14)

Στα βόρεια της Άνω Αυλής, ανεβαίνοντας από το Τελεστήριο, σώζονται, μη ορατά, τα θεμέλια ρωμαϊκού ναού για την αυτοκράτειρα Φαυστίνα την Πρεσβύτερη. Στην πρόσοψή του σχημάτιζε προστώο με έξι κίονες μεταξύ παραστάδων. Ο σηκός ήταν μικρός και στεγαζόταν με θόλο. Ήταν κτισμένος 4,10 μ. ψηλότερα από το άνδρηο της Αυλής, στο τέλος μιας μνημειώδους ανοδικής κλίμακας.

Ναός της Σαβίνας (15)

Ανατολικά του ναού της Φαυστίνας διατηρούνται τα κατάλοιπα ενός άλλου ρωμαϊκού ναού, αφιερωμένου στη σύζυγο του αυτοκράτορα Αδριανού, Σαβίνα. Ήταν τετράστυλος εν παραστάσι με αβαθές προστώο και σχεδόν τετράγωνο σηκό. Το ανατολικό του αέτωμα έφερε γλυπτό διάκοσμο με θέμα την αρπαγή της Περσεφόνης από τον Πλούτωνα, που αντέγραφε, σε μικρότερη κλίμακα, μερικές από τις μορφές του δυτικού αετώματος του Παρθενώνα.

Παναγία Μεσοσπορίτισσα (16)

Στον λόφο του Ιερού υψώνεται ο μεταβυζαντινός ναός της Παναγίας, κτισμένος επάνω στα ερείπια παλαιοχριστιανικής βασιλικής. Είναι μονόχωρος, καμαροσκέπαστος και κτισμένος με αργολιθοδομή.

Η τοιχογράφηση του χρονολογείται στον 18ο αι. Δυτικά του ναού υψώνεται μεταγενέστερο πυργοειδές κωδωνοστάσιο.

Βουλευτήριο (17)

Στη νότια αυλή του Τελεστηρίου διατηρούνται τα θεμέλια ορθογώνιου κτηρίου του 4ου αι. π.Χ. που ταυτίστηκε με Βουλευτήριο, στο οποίο πιθανόν συνεδρίαζε η Ιερά Γερουσία. Αποτελείται από τρεις αίθουσες, από τις οποίες η μεσαία ήταν ημικυκλική στο πίσω μέρος της.

Ρωμαϊκή Οικία (18)

Το μεγάλο ορθογώνιο κτίσμα του 2ου αι. μ.Χ. βρίσκεται λίγα μέτρα χαμηλότερα από την αυλή του Μουσείου. Πρόκειται για διώροφη πολυτελή οικία με μικρά ορθογώνια δωμάτια οργανωμένα γύρω από τετράγωνο αίθριο με μικρή μαρμαρίνη δεξαμενή στο κέντρο και ψηφιδωτό δάπεδο.

Ιερά Οικία (19)

Έξω από τον Νότιο Πυλώνα σώζονται λείψανα υστερογεωμετρικού κτίσματος, αφιερωμένου στη λατρεία κάποιου ήρωα-προγόνου. Αποτελείται από σειρά δωματίων που έβλεπαν σε επιμήκη διάδρομο με πλακόστρωτη αυλή μπροστά. Τα μεγάλα τεφροδόχα αγγεία, χαρακτηριστικά της τέλεσης θυσιών, που βρέθηκαν στα δύο μικρότερα δωμάτια μαρτυρούν λατρευτική χρήση.

Μιθραίο (20)

Βρίσκεται στα νότια της Ιεράς Οικίας. Αποτελείται από ένα δωμάτιο με δύο μεγάλα βάθρα στα οποία οδηγούσαν μικρές κλίμακες και στο βάθος του ήταν τοποθετημένο το άγαλμα του θεού Μίθρα.

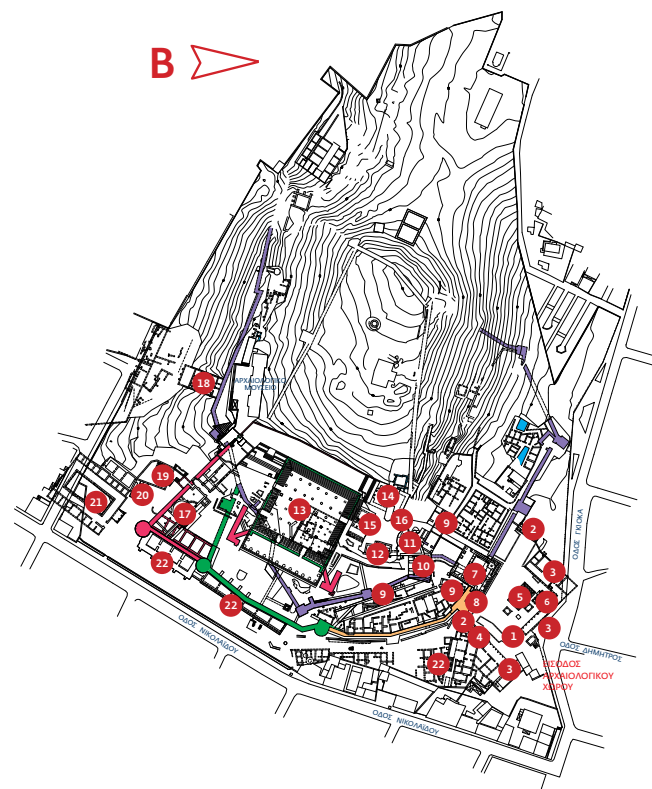
Γυμνάσιο (21)

Λίγο πιο ανατολικά είναι ορατά τα θεμέλια μεγάλου ορθογώνιου οικοδομήματος που χρονολογείται στους ρωμαϊκούς χρόνους και ερμηνεύτηκε ως Γυμνάσιο.

Δημόσια κτίσματα (22)

Βορειότερα σώζονται δημόσια κτίσματα των ρωμαϊκών χρόνων, όπως δεξαμενές και κρήνες για την εξυπηρέτηση του πλήθους των προσκυνητών, Θέρμες με υπόκαυστο σύστημα θέρμανσης και Ξενώνες.

Εικόνα εξωφύλλου: Η «Φεύγουσα Κόρη», από την ευρύτερη περιοχή της Ιεράς Οικίας. Στόλιζε αετωματική σύνθεση με κεντρικό θέμα την αρπαγή της Περσεφόνης ή την άνοδό της από τον Άδη (περ. 480 π.Χ.). Αρχαιολογικό Μουσείο Ελευσίνιας.

ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΕΙΟ ΤΕΙΧΟΣ
ΚΙΜΩΝΕΙΟ ΤΕΙΧΟΣ
ΠΕΡΙΚΛΕΙΟ ΤΕΙΧΟΣ
ΛΥΚΟΥΡΓΕΙΟ ΤΕΙΧΟΣ

1	Αυλή	12	Πομπική Οδός
2	Θριαμβικές ασπίδες	13	Τελεστήριο
3	Στοές	14	Ναός της Φαυστίνας
4	Κρήνη	15	Ναός της Σαβίνας
5	Ναός της Προπυλαίας	16	Παναγία Μεσοσπορίτισσα
	Αρτέμιδος και του Πατρός Ποσειδώνος	17	Βουλευτήριο
6	Εσχάρα	18	Ρωμαϊκή Οικία
7	Μεγάλα Προπύλαια	19	Ιερά Οικία
8	Καλλίχορον Φρέαρ	20	Μιθραίο
9	Βοηθητικά κτίσματα	21	Γυμνάσιο
10	Μικρά Προπύλαια	22	Δημόσια κτίσματα
11	Πλουτώνειο		

Για να περιηγηθείτε στον χώρο μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το διάγραμμα. Για να ακούσετε ή να κατεβάσετε το αρχείο της ηχητικής ξενάγησης σκανάρετε με το κινητό σας το QR code που βρίσκεται αριστερά ή ηλεκτρολογήστε τον σύνδεσμο: https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2020/11/134_sound.mp3

Μικρός Οδηγός
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ @ τέχνες | Δεκέμβριος 2020 | Ν° 134

www.archaiologia.gr

ΙΕΡΟ ΔΗΜΗΤΡΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΡΗΣ
ΣΤΗΣ
ΕΛΕΥΣΙΝΑ

Χριστίνα Μερκούρη
Μαρία Αμπάτη
Ευσταθία Ανέστη

Το Ιερό της Ελευσίνας υπήρξε για αιώνες ένα από τα πιο σημαντικά θρησκευτικά κέντρα της αρχαιότητας. Εκεί αναπτύχθηκε η λατρεία της θεάς Δήμητρας και της Κόρης της, Περσεφόνης, και γίνονταν οι τελετές των Ελευσινίων Μυστηρίων.

Αυλή (1)

Η περιήγηση στα μνημεία ξεκινά από την Αυλή όπου συγκεντρώνονταν οι πιστοί κατά την άφιξή τους στο Ιερό. Στο βόρειο άκρο κατέληγε η Ιερά Οδός, η σημαντικότερη οδική αρτηρία που συνέδεε την Ελευσίνα με την Αθήνα. Αυτήν ακολουθούσε η πομπή των μυστών κατά τα Ελευσινία Μυστήρια.

Θριαμβικές ασπίδες (2)

Στα ανατολικά και στα δυτικά της ρωμαϊκής Αυλής υψώνονταν δύο εντυπωσιακές και πανομοιότυπες μεταξύ τους θριαμβικές ασπίδες, αντίγραφα της Ασπίδας του Αδριανού στην Αθήνα.

Στοές (3)

Μια στοά σχήματος Γ όριζε τη δυτική και τη βόρεια πλευρά της Αυλής μέχρι την Ιερά Οδό, ενώ μία μικρότερη στοά έκλεινε την αυλή στην ανατολική πλευρά.

Κρήνη (4)

Δίπλα στη μικρότερη στοά είχε κτιστεί Κρήνη. Από αυτό το οικοδόμημα του 2ου αι. μ.Χ. σώζονται ο πυθμείνας της δεξαμενής σε σχήμα Π, καθώς και το κρηπίδωμα από λευκό μάρμαρο με οκτώ λεκανοειδείς κοιλότητες στις οποίες έπεφτε το νερό από οκτώ κρουνοί.

Ναός της Προπυλαίας Αρτέμιδος και του Πατρός Ποσειδώνος (5)

Στο μέσο περίπου της Αυλής σώζεται η κρηπίδα του ρωμαϊκού ναού της Προπυλαίας Αρτέμιδος και του Πατρός Ποσειδώνος, τα κατάλοιπα δύο βωμών αφιερωμένων σε αυτούς, καθώς και υπολείμματα βάλθρου για το άγαλμα του Ποσειδώνα.

Εσχάρα (6)

Στο βορειοδυτικό τμήμα της Αυλής βρίσκεται η Εσχάρα, ένας ιδιότυπος βωμός των ρωμαϊκών χρόνων. Πρόκειται για μια τετράγωνη φρεατοειδή κατασκευή με χαμηλό πωρολιθικό στηθαίο, στο δάπεδο της οποίας άναβε η φωτιά, ενώ σε μικρή προεξοχή εδραζόταν η μεταλλική εσχάρα όπου τοποθετούνταν τα σφάγια των θυσιών.

01

02

03

04

- 01 Τα Μεγάλα Προπύλαια. Φωτ.: Γιάννης Τζιτζάς.
- 02 Η Καρυάτιδα της Ελευσίνας. Αρχαιολογικό Μουσείο Ελευσίνας.
- 03 Το υπόκαυστο σύστημα θέρμανσης των λουτρών. Φωτ.: Γιάννης Τζιτζάς.
- 04 Ο ρωμαϊκός ναός της Σαβίνας και η εκκλησία της Παναγίας Μεσοσπορίτισσας στον λόφο της ακρόπολης. Φωτ.: Γιάννης Τζιτζάς.

Μεγάλα Προπύλαια (7)

Η μεγαλόπρεπη αυτή είσοδος που κατασκευάστηκε στους ρωμαϊκούς αυτοκρατορικούς χρόνους όριζε τη νότια πλευρά της Αυλής και ήταν σχεδόν πιστό αντίγραφο του κεντρικού τμήματος των Προπυλαίων της Ακρόπολης. Αποτελείται από δύο πρόπυλα με έξι δωρικούς κίονες στην πρόσοψη, καθώς και μία στοά, στον διαμήκη άξονα, με έξι ιωνικούς κίονες. Το αέτωμα της βόρειας πρόσοψης ήταν διακοσμημένο στο τύμπανο με ανάγλυφη προτομή αυτοκράτορα, πιθανότατα του Μάρκου Αυρηλίου, στον οποίο αποδίδεται η ολοκλήρωση του οικοδομήματος.

Καλλίχορον Φρέαρ (8)

Στα βορειοανατολικά των Μεγάλων Προπυλαίων, σε χαμηλότερο επίπεδο, βρίσκεται το ιερό πηγάδι της θεάς Δήμητρας. Η κατασκευή χρονολογείται στα τέλη του βου-αρχές του 5ου αι. π.Χ. Το εσωτερικό του έχει επιμελημένη λίθινη επένδυση και το στόμιό του αποτελείται από δύο ομόκεντρους λιθοκτιστους δακτυλίους.

Βοηθητικά κτίσματα (9)

Στη βοηθητική περιοχή του Ιερού ανήκουν ο Οίκος των Κηρύκων, μια υπόγεια δεξαμενή ρωμαϊκών χρόνων και οι σιροί, αποθήκες στις οποίες συγκεντρώνονταν οι «απαρχές», οι πρώτοι καρποί της αγροτικής παραγωγής, φόρος σε είδος που πρόσφεραν όλες οι πόλεις.

Μικρά Προπύλαια (10)

Πρόκειται για μνημειακό κτίσμα του 1ου αι. π.Χ. που αποτελούσε την εσωτερική είσοδο στο Ιερό. Αποτελείται από ένα εξωτερικό προστώο, στα βόρεια, και ένα εσωτερικό, προς την πλευρά του Τελεστηρίου. Ο θριγκός στο εξωτερικό προστώο είχε ιωνικό επιστύλιο και δωρική ζωφόρο διακοσμημένη με τα λατρευτικά σύμβολα της Δήμητρας: κίστες και δέσμες σταριών στα τρίγλυφα, ρόδακες και βουκράνια στις μετόπες. Την οροφή του εσωτερικού προστώου στήριζαν δύο μνημειακές Καρυάτιδες από πεντελικό μάρμαρο.

Πλουτώνιο (11)

Δυτικά των Μικρών Προπυλαίων, ο βράχος σχηματίζει δύο αβαθή σπήλαια. Μπροστά από το μεγαλύτερο είναι ορατά τα πώρινα θεμέλια ενός μικρού ναού εν παραστάσι που χρονολογείται στον 4ο αι. π.Χ. Ήταν αφιερωμένος στον Πλούτωνα και είχε αναλημματικό περίβολο που τον χώριζε από το υπόλοιπο Ιερό.